

Երագիր Եւրասիական

Թիի 34

22 (10) Օգոստոսի

1857

ԲՈՂԱՆԳԵԼՈՒԹԻՒՆ

Եւրասիական ինքնակառավարման մէջ հաստատուած է ԼԱՍՏՐԻԱ. հայերը զինեալ զառնայլ: Զանազան հանգիստներ:

գաւ. ինքնապաշտպանութիւնը կարծես աւելի ամրապնդուած է: Կոստանդնուպոլսոյ մէջ պաշտահան զմտութիւնը միայն պատահական բանի մը վրայ էր:

վերջապէս: Փարիզի դաշինքը պատուաւոր միջոց մը կը փնտռէր իր դեսպանատան Կոստանդնուպոլսոյ եւ Պադրեշի մէջ բռնած ընթացքէն հետեւած դատաւիտներ վերջապէս: աս միջոցն Օղլաթնի մէջ եղած խօսակցութիւններով զբաղուեցաւ:

ԱՌԱՍՏՐԻԱ

Սեփեօքան կոչուող ամենայն Ինքն Մաճառաստանէն նորէն զինեալ զարմաւ իր ծննդեան համադէսը կայսերական ընտանեաց մէջ կատարելու համար:

— Կարաէնի կայսրը մասնաւոր հրապարակով մ'որոշեց որ 1792էն մինչեւ 1815 եղած պատերազմներուն յիշատակին համար պղնձէ յիշատակագրամ մը տպուի, որն որ ամեն նոյն պատերազմին մասնակից եղող գաղղիական եւ (Գաղղիայի տակ ծառայած) օտար ազգաց զինուորներուն պիտ'որ բաժնուի:

ԳՍԳԴԻԱ

Փետր. 2, 17 Օգոստոսի. Այսօր կոչուող աս կոչարուհին գէղ ի պիտոյից ծամբայ ելան: — Պարսից շահը Գաղղիացոց կայսեր Երաս Բ.ին սուրբ պարգեւ խրկեց:

— Փարիզէն Գալանիայի լրագրին հետեւեալ լուրը կը գրեն: Տ'Օրկոնի յորապետն որն որ ինչպէս յայտնի է, Դեպղիայի սաստիկ խնջողի եւ Պիլմայի ինազաւ որին սիրելին է, աս օրիցս Մարսիլիա հասաւ եւ անկէ Գալիլոյի վրայէն Հնդկաստան պիտ'որ ելնայ օրպէս զի ապստամբ Հնդկացիներն կենաց եւ Ենդղիացոց դէմ պատերազմի:

— Սեփեօքան լրագրին ամենայն 18ին տուած լուրուն նշեցով: Պայնիլայ կոմսը Բեզբուպուրէի եւ Կրաման Կապուր Հոռոմայի գետին անաւանուր են:

— Լուրի պաշտաւին շինութիւնը կատարուելով ամենայն 14ին տու պատճառաւ մեծ հանդիսութիւն մը կատարուեցաւ, որուն շատ պաշտօնեայր եւ նաբոլէնի կայսրը ներկայ էին: Նոր շէնքը 1500էն աւելի քանդակեալ զարդեր ունի:

— Փարիզէն Գալանիայի լրագրին ամենայն 18ին տուած լուրուն նշեցով: Պայնիլայ կոմսը Բեզբուպուրէի եւ Կրաման Կապուր Հոռոմայի գետին անաւանուր են:

ԱՅԻՆԵԼ 22 ՕԳՈՍՏՈՍԻ:

Կոստանդնուպոլսոյ մէջ պատահած վերջին դէպքերուն խաղաղութեամբ վերջանալուն վրայ Առաքելական Եկեղեցւոյն հետեւեալ կերպով կը խօսի: «Ինչո՞հ համա ինչո՞հ կը ծանուցանենք թէ Կապղիայոց կայսեր Օղլաթն ըստ սոցիոլոգիական միջոցով Կոստանդնուպոլսոյ մէջ մտնելու ծագած ցաւալի գժտութիւնն, որն որ քանի մ'եւրոպական դեսպանաց եւ Բարձրագոյն զբաղման մէջ բաւականական յարաբերութեանց զարգացումն պատճառ եղաւ, ամեն կողմ գոհ ընելու կերպով մը լուծուելու մաս է: Եղանակ է որ Կապղիական գետնաւոր զանազան պատճառներով Մալասիայի մէջ եղած ընտրութիւնն անվաւեր ջոցքներով Գալանիայի պահանջեց որ նոյն ընտրութիւնն ոչ ընչաքանի եւ նոր ընտրութիւն մ'ընել ապա, եւ թէ աս պահանջումը նաեւ Պաշտպան, Բարձրագոյն եւ Սարգիսիայի գետնաւորները զաշտպանեցին: Ես աւանց Եւրասիայի եւ Ենդղիայի եղած պահանջման չէր կրնար Բարձրագոյն զուգը ինչպէս եւ Գաղղիայի կամքը կատարելու բաղձանք ունենար, հաւանիչ, եւ ոչ ալ աւստրիական եւ անգղիական դեսպանները կարող էին օսմանեան կառավարութեան պանիկայ ընդունելու խորհուրդ տալ եւ անով պնդել ինչպէս մը մասնակցութիւնէն դուրս ելլել, որուն կարգադրութիւնը դաշնաց օրոշման համեմատ ընդհանուր խորհրդի ձեռքով պէտք էր կատարուիլ:

Հիմա աս գժտութիւնը Կապղիայի եւ Դեպղիայի մէջ եղած խօսակցութիւններով վերջուի:

իր շինութեան համար վրայէ վրայ դրելով որը 3000 դորձավայր կը գործէին: Ընկերն իսկին մեծ մասն երկաթի է: Գոր է: Բոլոր շէնքն 5 տարի տեւեց եւ 35 միլիոն ֆրանկ արժեց:

ԱՆԳՂՈՒ

1 ՅԱՅՈՒՆ, 12 Օգոստոսի: Բ. յարուան պատգաւ մաս արաց խորհրդեան մէջ Պր. Տ. Աղապէսի Լորա Բալմարայունէն Գանաբեան իշխանութեանց խնդիրն վրայ տեղեկութիւն խնդրեց, միանգամայն անոր հարցուց թէ արդեօր Կասանդուպուրայ մէջ ծագած գժառեթիւնն Անգղիայի եւ Իտալիայի մէջ եղած բարեկամութեան վնաս մը պիտ'որ բերէ, թէ ինչպիսի խաղաղութեամբ պիտ'որ լուծուի: Լորա Բալմարայուն տա հարցման պատգաւ տալու: Օսմանեան ժաղապարտութիւն մէջ իրօր գժառութիւն մը ծագեցաւ, բայց ինչպիսի Իշխանութեանց միանալուն կամ լիւանալուն վրայ չէր, այլ միայն մտաբեր Մոլտաւիայի մէջ եղած բնաւորութեան վաւերութեան կամ անվաւերութեան վրայ: Փարիզի գեղարվեստագիտական մէջ Իշխանութեանց կարգի գնելու համար պանազան որոշումներ եղան, եւ Գրան թող տրուեցաւ որ որոշմանց համաձայն վեց տեղութեանց գեղարվեստներուն գործակցութեամբ հրապարակ մը շինէ եւ բնաւորութեանց կարգ մ'որոշէ: Սակայն Մոլտաւիայի բնաւորութիւններն առանց տա հրապարակ կին խոսքերուն միտ գրուելու կատարուեցան, ասոր վրայ Գաղղիայի, Ռուսիայի, Բրազիլիայի եւ Պարսկիստանի գեղարվեստներն առանց Անգղիայի եւ Աւստրիայի գեղարվեստներն գործակցութեան օսմանեան կառավարութիւնէն խնդրեցին որ աս բնաւորութիւններն ունեն համարուին: Դուռն յայտնի դրաց որ, որովհետեւ աս պահանջներ մեց տեղութեանց միաբան հասանելի են եւ խառն խնդրաց մը վրայ է, անոնցմէ միայն չորսը չէին կրնար նշան իրմէ խնդրել, անոր համար ալ զանիկայ մերժեց. բայց միանգամայն ծանցց որ խնդիրը բոլորովին սարքեր կ'ըլլայ եթէ վեց տեղութիւնք միարան խնդրելու ըլլան: Ասոր վրայ գժառութիւն մը ծագեցաւ. որուն հետեւութիւնն ան եղաւ որ չորս գեղարվեստները դրան հետ իրենց հարաբերութիւնը կարեցին: Գաղղիացիաց կայսեր մտաբեր մեր երկիրն ըրած պայտութիւնն առիթ եղաւ որ երկու տեղութիւնք իրարու միտքն ալ գէշ խնցան, եւ այնպէս Օսմանեան տեղութեան սգոթին համար նսեւ: Անգղիա յանձն առաւ ասաւ ջարակելու որ բնաւորութեանց որեքը նորէն քննուի եւ կարգի դրուի, եւ նոյն կարգադրութեան հաւանութեամբ բնաւորութիւն մ'ըլլայ: Հաստատութեամբ կրնա՞նք յուսար որ տարրական կառավարութիւնն ալ աս ծանօն կը բռնէ, եւ համազուած երբ թէ Մալթան յայտնի տեանելով որ իր պատուոյն եւ անկախութեան ամենեւին վնաս մը չի հասնիր, իրեն իր դաշնակիցներէն առաջարկածը կրնա գործի եւ բնաւորութիւնները նորէն բնելու հրաման կու տայ:

— Անգղիայէն մինչեւ Ամերիկա գրուելու ներքնաժողովեան հետագրին շինութիւնն առ պիտ' եւ միայն, եւ աս գործողութեան զբաղող երեք նաւերն որոնք արդէն իրլանտայի եղիքէն 270 մըն հեռացած էին, նորէն բխմուլ գարձան: Պրովհետեւ հաղորդին ծով ձգուած թէրը փրկելով 300 մըն երկայնութեամբ: Կար մը ծով խնկաւ, որուն պատճառը դեռ յայտնի չէ:

— Հնդկաստանէն եկած վերջին լրերուն նայելով ապստամբութիւնն երթալով աւելի եւս կը տարածուի, եւ տեղ տեղ նսեւ քաղաքացիք՝ ուրոք մինչեւ հիմա հանգարտ կեցած էին, անոր մասնակից կ'ըլլան: Իւրօր հնդիկ զօրքն աղբաւանքած եւ միայն 7 գունդ դեռ հասանալիս մնացած է, բայց Անգղիացիք ասանց վրայ ալ վաւատահովին չունին: Կաղիպոսի մէջ գանձած զօրքն ալ որոշած էին Յունիսի 14ին միաբան ապստամբիկ եւ բոլոր եւրոպացիները ջարդել, սակայն ժամանակին խնդրուելով ամեն զգուշութեան

միջոցներն ի գործ դրուեցան, եւ այսպէս շարեաց տղեն անտեղեցաւ: Իսկնմարի մէջ հրամայու զուրպեան արթնութեամբ խոցողութիւնը նորէն հաստատուեցաւ: Եւ Եւա զօրապետն անկէ գունդ մը զօրքով Պառնոս զօրապետին օգնութեան խորհուրդաւ: Սեղիւն գետին եւ Ալա հարստի մէջ եղած երկիրն տմարջ ապստամբաց ձեռքն է, քանի մը տեղերէն դատ, ար անդիական զօրքն ամրացած եւ ապստամբներէն պաշարուած է: Երկրին ամեն կողմն ուսողկաց գնդեր կը վիտան որով հաղորդութիւնը բարդութիւն կորուած է: Աւելի գնդապետն իր գնդով պատնէշներու մէջ քաշուած եւ 3000 հետեւակ ու 1000 ձիաւոր սորքատակներէ պաշարուած է. որոնք երկու անգամ իր վրայ յարձակեցան բայց եւ փնտաւեցան: Իր քովը բաւական պաշար ունի եւ կրնայ մինչեւ մէկ ամիս գնդակալ: Նոյն գնդակի մէջ է նաեւ Լուրէն զօրապետը Լալմալի մէջ:

Տէյէի անցնել Եւնիսի 12ին, 15ին, 18ին, 19ին, 23ին եւ 27ին Անգղիացի եւ ապստամբաց մէջ պատերազմներ եղան: Առաջին օրն Հնդիկներն անգղիական բանակին վրայ սատարիկ յարձակաւ մ'ըլլին, բայց 2½ ժամ զբոնուելէն ետեւ եւ քաշուելու ստիպուեցան: 18ին Հնդիկներուն բերան զիւրքն ուսողից Անգղիացիք վրայ կրակ կ'ընէին անոնցմէ առնուեցաւ: Երկրորդ օրը Դուստերապետն եկալ ապստամբները վեց թնդանութով նորէն յարձակաւ մ'ըլլին, բայց մեծ կորուստով եւ միջուցան: Ըմենէն աւելի աստիկ կը 23ին եղած պատերազմն, որն որ շատ երկայն տեւեց, եւ Հնդիկները մեծ քաջութեամբ պատերազմեցան: Կ'ըսուի որ Տէյէի մէջ մաղձայոյր (թուրք) մեծ կտորած կ'ընէ. եւ ուսողիք պակսելով վրայ է: Քաղաքն այնչափ լեցուած է որ նաւն եկող ապստամբ գնդերը կը ստիպուին դուրսը բանակիլ: Սակայն քաղաքն քով բնակող անգղիական զօրքն ալ մեծ նեղութեան մէջ է. արդէն շատ թնդանութեամբ զօրք մաղձայոյրէն մեռած են:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ինքորդիկիւն եկած վերջին լրերուն նայելով կասախարութիւնը թիկնապահ զօրքէն 30,000 հոգի պակսեցուցեր է: Մասերս զարձակ բոլոր ուսական բանակին զօրքը պիտ'որ պակսեցուի: — Զինաստան իրկուելու համար մեծ ուսական նստատեղի մը կը պատրաստուի:

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ԻՒՊԵՐՏԻՆ

ԱՐԿՈՒՅՆ ԵՒ ԻՐ

ԱՇԽԱՏԱՆԻՑ ԻՍԿԱՐԳԻՆ ԸՐԸՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻՆԻՍՏ

ՊԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Գուգ վերջին ամսի մասին զարմացման եւ անհիսկեան մէջ էր: 26-րդը նաւակին նշան ըրաւ որ կրնայ գաղթեցնէ եւ երկրը գոյ, որպէս զի կարենան զօրքը նստ տանիլ: Մակեցին ուսող ու շանալու հնարանելու, եւ եկաւ, բայց նաւակը փոխանակ իր նստապետին օգնութեան գալու: ամիկից հետագա փոյ, այնպիսի տանն էր որ իր ծառայութեանն ու իր փոքրիկներուն վերջին աւախմանի հորիւստութիւն կար: Բայց բոլոր դժբախտութիւնը միայն աս չէր, որովհետեւ երբոր հրաման արուեցաւ որ վնասորները մոկոյի մանն, մոկոյիկն մէջ այնպէս խիստ ու խիստ լիցուեցան, որ հրացաններն չէին կրնար գործածել: Իսկ գետ ջամբը միացած զօրքը թնդանալ վրայ կրակ ըրաւ, բայց հրացաններն նորէն լիցուեցաւ ժամանակին կըրեցիք բողբոջութեամբ իրենց վրայ յարձակեցան եւ բոլոր գունդն սկսան զէպ ի ծով մտնել, ուր որ չորս հոգի մեռան եւ տեղակալն ալ վերադարձաւ: Եւ ձգնական փոքրիկներն մէջ Գուգ

բոլորովին անանկն եղելուն մօտ ժայռի մը վրայ ինչ արուած էր: Բայց ձախ ձեռքով գլխան կանակի կողմը քարերէ պաշարուելով եւ ալ ձեռքովն ալ հրացանը բռնած՝ ուժադարեւով դէպ ի մակոյկ կ'երթար: Բիրով զինաւորուած տեղացի մը պիտ' թեամբ սողալով իրեն տեւեէն կ'երթար, որպէս զի յարմար առիթ գտածին պէս վրան յարձակի: Առ մտքս, որն որ իմպաւորին մէկ աղբարկան էր, արտաքոյ կարգի արագաշարժ էր: Անգղացի Գուգին վրայ յարձակեցաւ եւ իրեն դիմուն ետեւի կողմը բաւական զօրաւոր հարուած մը տուաւ, եւ կարէն եւս դարձաւ տփախաւ: Եւստիւսը քիչ մը թմրած կ'երկուար: Վանի մը քայլ ալ անկէն ետքը ձեռքի զէնքը գետինը ձգեց, ձեռքերուն ու ծունկերուն վրայ ինկաւ, երբոր նորէն սպա ելլելու կը ջանար, անգիկն ուրիշ տեղացի մը վրան յարձակեցաւ եւ երկաթէ նիզակով մ'իրեն ծոծրակը խցեց: Գուգ գետնի վրայ դարձեալ կը ձգնէր յատալ երթալու, բայց պարկէ լծակի մը մէջ ինկաւ, ու բուն ջուրն իրեն միայն մնչէն ծոնկը կը հոսնէր: շուտ մը հնդիկներու բաղնիքին մը նոյն տեղը վազեց, որոնք կ'աշխատէին որ զինքը բոլորովին ջրին մէջը խախնէ, բայց Գուգ շատ աշխատելով կըցաւ գլուխը ջրին դուրս բանել, եւ աչքը մակոյկին դարձնելով՝ որն որ իրմէ շատ հեռաւ չէր, սկսաւ անկից օգնութիւն խնդրել: Ստոյգ է որ մոկոյի վերջին աստիճանի բաղնիքն թեամբ լեցուած ըլլալով իրեն չէր կրնար որդնալիս մը հասցնել, բայց աս ալ հասնողան է որ, այսպիսի անտեղեկ աղէտից մէջ Անգղիացիք այնպէս պարագայի մէջ պահանջուած հանգարտութիւնը կորսնցուցած ըլլան: Տեղացիք աւսնելով որ իրեն օգնութիւն մը չի գար, զինքը խորանկ տեղ մը քաշեցին եւ բոլորովին ջրին մէջ խոթելին, բայց Գուգ զօրաւոր ջրեր ունենալով կըցաւ նորէն մէջ մ'ալ ոտը ելլել եւ մոկոյի վրայ ժայռի մը վրայ ելլել: Նոյն միջոցին տակալի բրի հարուած մը գալով շուտապա գետինն ինկաւ:

Այսինքններն ետքէն իր մարմինը քաշեցին ժայռին վրայ հանելին եւ զաղանային կատարութեամբ նիզակով բոլորովին ծոկեցին: Իրարու ձեռքէն նիզակը կ'անկէին, որպէս զի աղանուղէն վրէժնին հանեն: Գիտիլ քիչ մը ժամանակ ալ ժայռին վրայ ձգուեցաւ եւ իր որ տեղացիք թէ իրենց ըրածին վրայ զարհուրած, եւ թէ նաեւ արձակուած թնդանութիւնէն ստիպուած՝ նոյն տեղէն եւս քաշուեցան, ան տանն Անգղիացիք կըրնային զինքն ամրալը գտնել: Բայց այսպիսի փորձ մը չեղաւ, եւ գիտին ետքէն տեղացիք առին կտոր կտոր ըսին եւ ցեղապետներուն բաժնեցին: Աւսողին մնացած մասերն եւս տրուեցան, որոնք ամենայն պաշաւ պատուով ծովուն տակը նստուեցան: Ասանկով Անգղիայի ամենամեծ նաւաւաւորներէն մէկը 1778ին փետրուարի 14ին վարեններու անշուք կռուի մը մէջ իր կեանքը լինցուց: Երբեք իրեն վիճակն ունեցող մ'իրեն չափ դիտութեանց մեծ ծառայութիւն չիցաւ ընել: Գրեթէ կրնանք բոլոր թէ իր մարդասիրութեամբ զոհ եղաւ, որովհետեւ թէ ան բարբառոս հաւածողներուն կինայը խնայելու համար անոնցմէ եւ քաշուելու տեղ, վեճէինգութեամբ իրենց վրայ երթալու ըլլար, ան տանն իր բախար բոլորովին սարքեր կ'ըլլար:

Աս արշաւանքին պաշտանկոյններն եւ նստաւախք արեւկ զբացին որ իրենց հրամանատարին մօտ իրենց խնայի մեծ հարուած էր: Խորին արեւութեամբ Օվիհի կողմն թող տուին, որ որ աս աղէտալի դէպքը պատահած էր, եւ Անգղիացիներն նախն հրամանատարութիւնը փերքէն անցաւ, իսկ Տիագովերին Արեն հրամանատար եղաւ: Ամենուրեքան կըրնանք տեսնել որոնք քանի մը քննութիւններ ալ ընելէն վերջը նաւերը փոխադրեցին եւ Կլեթիկի նեղուցին պայտեղութեան դացին: Հոս տեսն որ թէ Ամերիկայի եւ թէ Ասիայի երբոր սառցայններուն մէջն անցնիլ կ'ընէին անկարելի է, ուստի նորէն

գեղ ի հարաւ դարձան 1779ին Օգոստոսի 22ին հիւանդութեամբ հիւրընդունուեալ մեռաւ։ Իրեն տեղը կորէ, կորէին տեղն ալ քիւր անցաւ։ Կրկնորդ անգամ ալ հետեւորդային ուղեւորներէն ընկաւ ճենաց եղբորէն ետ դարձան, եւ քիւր մ'ատեն գտնուին մեռելն։ անկից ալ Բարեկոյ ուղեւորէր։ Աւերապէս չորս տարի երկու տիւս եւ 22 օր հայրենիքէն ճեռու մեռելն ետքը թաւ մի գետին բերանը մտան։ Բոլոր աս տեսնու հիւանդութեամբ միայն հինգ հոգի կորսնցուցին։

Կուգին թէ աս եւ թէ առջի ճամբորդութիւններով աշխարհագրութեան գիտութիւնը պղտի լաւաբար խնամ ժողովեցաւ։ Հարաւորին ծափուն նկատմամբ եղած տարակցութիւնն եւ Խաղաղական ծովուն մէջ շատ կղզիներ գտնաւէն զատ, նոր հայաւային Ռէյտի, Աւանտիմէնի երկրին, նոր Զիւլմադիայի եւ Նորֆոլք կղզւոյն եղբայրները ծափը քննելովն Ընդգիւցի սերունդին մեծ ծառայութիւն բրած կ'ուր, որովհետեւ ան նոյն կղզիները հիմա Բրիտանական գաղութականութիւններու տեղ եղած են։

Կուգ նաւապետին մահաւան լուրն Ընդգիւցի մէջ շատ խորին ցաւով ընդունուեցաւ։ Քաղաւորն ուղեց որ ամէն տարի իր կնոջը 200 իսկ իրեն որդւոցը 25 փ. սղկոյին ունէի տրուի։ Թաւաղաւորական ճեմարանն ալ իրեն յիշատակին համար ոսկի դրամ կ'ուրէլ տուաւ, եւ թէ Անծն լիւթանիայի մէջ թէ անկից դուրս իրեն յիշատակին համար ուրիշ զանազան պատիւներ եղան։

Ն Ա Ն Ի Ո Ւ Գ Ի Յ Ի

ԱՐԲԱՐԻՐ ԿԱՐՏՈՆ ԲԵՐԵՆ

ՊԱՏՈՇԱՐԻՆԵՐԸ

ԴԱՐՄԱՆԱՐ հասած էր որ ամէն տարուան տօնօրութեան համեմատ քանի մը շարաժ Նոր Պիտիւր իմ աղգականներուս քով անցնէի։ Բայց իմ բաղձնորդ էր փոխանակ նաւարկելու որատարատ նաւով մը նոյն տեղն երթալու, կիսորտութեան նաւով մը ճամբորդութիւն ընել, որն որ կրթութեան կ'անուանէր, եւ իմ Ազատութեան խորհրդի հարկի խորհրդի նաւապետին հրամանն ընել ասկէ երբ Ազատութեան խորհրդի ինքն նաւուն մէջ պահուանելու յարմար տեղ մը գտնել, որ ես քանի մ'օր պահուած պիտ'որ մնայի, մինչեւ որ կրթութեան ցամաքին հեռանալու եւ ալ նորէն ետ դառնալու եւ զիս ձգելու փոխ չլրար։ Ընկէ ետքը դուրս պիտ'որ ելլէի եւ միւս նաւորդներուն հետ ամէն հանգստեան հարկի պիտ'որ ըլլայի։ Նաւապետը զուարթ մարդ մըն էր եւ աս կատակին տհաճութիւնն չէր ցուցնէր։ Դժոխացս՝ որոնք զիս Պիտիւր կը կարծէին, իմ փրատ անգիւղութիւնն մը տալու համար նաւ պիտ'ուր չէր։

Խորհուրդս ի գործ դրուեցաւ։ Նոյն օրն որ զիս Պիտիւր տանելու նաւն անուանուեցաւ պարտաւ նաւահանգստին դուրս կ'ելլէր, եւ նաւապետի ղեկստով Ազատութեան ընկերութեամբ կիսորտի նաւը մնաց, որուն մէջ նոյն ժամանակը միայն երկու նաւապետ կային, որոնք նաւուն ղեկստին մօտ գործքի մը գտնուած էին։ Ասանց աւանգմէ անտեսելու կարող եղանք մեծ սենեակ մը մտնել՝ որն որ կիսորտի մը համար արտաքին կորագի գեղեցիկ պարզարտած էր։ Անկէ չորս օրուանակալի խցերը մտանք՝ որոնք փառարաններով, ամէն տեսակ կարասիքով եւ ծանրագին գորգերով զարդարուած՝ փառաւոր տեսք մ'ունէին։ Ազատութեան ընկերութեան ժամանակ աս փառաւորութեանց վրայ զարմանալու թող չտուաւ, այլ փախկնալ իմ թագաւորան տեղը գտնել։ Այն իր խաղը տարաւ, որուն դուռն ետեւէն պիտ'ուր թնամը կ'ըլլայի։ աս խաղը շատ գեղեցիկ էր, պատին վրայ լայն անկողին մը հաստատուած էր, ան զան մ'անտու եւ գրքատուն մը ճամբորդութեանց եւ բնապատմական գրքերով լեցուն՝ զանիկայ կը գորդարէին։ Ուրիշ շատ կարասիք մէջ պղտիկ դարան մ'ալ տեսայ զորն որ Ազատութեան

տեսակ այնքաւ ուսանելներով եւ բնականներով զարդարած էր։

Նաւապետն պետեալ փառած զօրդը վերցուց եւ ինքն ինքն մէկ անկողնը Ան մահաւաճ քաւաղութիւն կարուած տեղ մը ցուցուց, ունից նկար մտնելով՝ նաւուն միջնաւորը կրնար երթորդել։ Զրազ մը վառեց, լաւաւորի մը մէջ տնկեց եւ ծափէն վար ինկալով ինքն ալ ըստ որ իր ետեւէն երթամ։ Այս ինկալին ետեւ տարտակը նորէն գողեց, եւ պարհիտեւ գորդն անոր վրայ դաւնած էր, ոչ որ կրնար մեր անպաժ տեղն իմանալ։

Հաստատութեան լաւաւորներն արձակուած նաւալ լաւով կրնային ան ամէն տեսակ բնական լեցուած տեղ-ցին մէջ յատալ երթալ։ Ամառը կամայ աշտրններ միջնաւորին վարժեցան, եւ բարեկամիս պետեան բռնելով սկսայ զիւրաւ քուլել, եւ մինչեւ երկաթէ շրջանակներով հաստատուած մեծ արկեղ մը քով հասանք։ Ան արկին որ խնցեղէն ամաններու արկը մը կը նմանէր, չորս ուր բարձրութիւնն եւ 6 ոտքէն աւելի երկայնութիւնն ունէր, բայց բարձր չէր։ Այն կարաններ, անկողններ, կողովներ, հաստ փառ-դակներ, արկներ եւ ուրիշ տեսակ տեսակ տարկներ նոյն տեղը կատարեալ խառնուկութիւնն մը կը ըլնէին։ Խառնակութիւնը դիտմամբ եղած էր։ Ազատութեան ամէն բանն ստուգեա իրարու վրայ նետելով՝ դիտած էր, որպէս զի իմ ինքնատեան տեսք բոլորովն անպաժ ընէ, եւ աս գործողութեան տեսն միայն մէկ հոգի իրեն օշնակաւ տանէր՝ որն որ նաւը դուրս մնայ։

Ընկերս ինքն իմացուց որ արկեղ մէկ կողմն ուղարկուին պէս կրնար բացուիլ ու գողուիլ։ Երեւոյ կողմն անկողնն մ'եւ ուրիշ հարկաւոր բաները կային, որչափ որ այնչափ պղտիկ տեղ մը կրնար բաժանալիլ։ Նաւը այնչափ տեղ թող տրուած էր որ կրնայի հանգիստ պահել ու շիտակ նստիլ։ Գիրք, գրիչ, խմոր ու թուղթ պահած չէր։ Ազատութեան արկեղ քովն երկր հաստ վերաժի, մեծ ամանով մը շուր, պղտիկ կարասի մը լեցուն պարզամաւ, երեք կամ չորս մեծամեծ երկրներ, մեծ խոզի ապուխտ մը, ուստի խորոված աղցը մ'եւ 6 շիւղ զմեռ եւ ուրիշ բնական գործ էր։ Չիս իմ բնակարանս զնեղն ետեւ, սեւ չաւն մը ցուցուց՝ որն որ արկեղ կախարչին հաստատուած էր, եւ ըստ։ «Այժմ բանի մը հարկաւորութիւն կ'ունենաս, կրնաս աս չաւանը բռնելով մինչեւ ինչիս ծակին գուռը հասնիլ»։ Անկէ ետքն ինքն բաժնուեցաւ, լաւաւորն, առաւ ճրագ եւ տուի մը լուցափայտ քովն թող տալով, եւ խոտապտոր որ զրափ որ առանց խմորակցութեան կարելի ըլլայ, ինքն այնչափութեան կու պայ։

Նոյնք օր երեք գիշեր նոյն արկեղ մէջ մնայի, եւ միայն երկու անգամ դուրս ելայ, անգամներս քիչ մը տարածելու եւ երկու հաւու վանդակներու մէջ ոտքի վրայ կենալու համար։ Ազատութեան ոչ երեսը տեսայ ոչ ալ ձայնը լսելի, բացաւ անոր վրայ ամենեւին հոգ չլրի։ Գիտէի որ նաւն ամէն բայէ կրնար ճամբայ ելել, եւ աս պարտաւորութիւն մէջ բարեկամն չէր կրնար առիթ գտնել իմ քովն գալու։ Ահապէս ինչիս ծակին բաժնուիլ լսելի։ Ազատութեան խորհրդի ձայնով մ'իմ ինչպէս ըլլաւ հարկաւոր եւ թէ բանի մը հարկաւորութիւնն ունիմ։ «Ինչ մը չեմ» ուղեր, պատասխան տուի, եւ այնչափ արկեղ իմ որչափ որ պրտաւորութեան կը յերեւ։ Նաւն երբ ճամբայ պիտ'որ ելլէ, — «Անկէ կէս ժամ ետքն» ուղեր ինքն ասոր լուրը տալ եւ միանգամայն ծանուցանել որ երկայն տունն քովը կարող պիտ'որ չլրամ գալ։ «Նաւուն վրայ ամէն բան աղէկ է։ Չաւանը բռնելով մինչեւ ծակին դուռն եկուր» զանիկայ գողելն յատալ ժամացոյց վրան կը կախեմ, որն որ կրնայ քեզի աղէկ ծառայութիւն ընել, վրան զի արեւին լայլը քեզի չլրնալով հասնիլ, չեւ կրնար ժամանակին վրայ դառաւոր ընել։ Գիտն որչափ ժամանակ է որ աս տեղը բաժնուած եւ ամբողջ երեք օր է։ Առաջի ժամացոյցը մինչեւ քեզի բերել, բայց կը վախճում

որ նոյն միջոցին կը կանչուի։ Աս պիտ' մնաս բարով, Անկէ ետքն իր երկայնն եւ դուռն գողեւուն ձայնը լսելի։

Ազատութեան երկայնն ժամ մ'ետքը սկսայ յարանի զրազ որ նաւը ճամբայ ելած է։ Ահապէս երկայնն ճամբորդութիւնն մ'ընելու բաղձանքիս իրօք հասնելուս մտածումն ինքն գորտութիւնն առաւ իմ նեղացուցիչ բնակարանիս մէջ լաւաւորն արտաքին մը յատալ համարութեան կենալու։ Ամէն բանէ յատալ ուղեղի բարեկամիս թող առած ժամացոյցը քովս առնուի, եւ չաւանը բռնելով՝ ան լարիւրիսմասին մէջէն կարող եղայ մինչեւ ծակին դուռն հասնիլ եւ ուղարկու պտնել։ Իմ որոնեղութիւնս քանի մը գիրք կարգաւոր անցնելն ետեւ, վրաս ստապիլ քանի մ'եկաւ, որուն տեղի տուի, Զրագս մարկի եւ քիչ մ'ետքն արկէն խոր քուն մտած էի։ Արթննալէս ետեւ դիտելի որ վրաս թմբուցիւն մը կայ, եւ երկայն ժամանակ հարկաւոր եղաւ մինչեւ որ միայն մոլ-վիմ եւ իմ վիճակիս վրայ ոտը գաղափար մ'ունենամ։ Երբ որ Զրագ վառեցի եւ ժամացոյցը նայեցայ, մեծ ցաւով տեսայ որ կնցած էր, որով չլրաց իմանալ թէ քունն որչափ ատեն տեսեր է։ Տեղեցին նեղութիւնն անգամներս գրեթէ չորացած էին եւ երկայն ատեն շիւղէն եւ ոտքի վրայ կենալն ետեւ հազիւ արեւն չլրանը նոյնն սկսաւ։

Պիտ'որ շարանակաւ։

ԱՐԲԱՐԻՐ ԿԱՐՏՈՆ ԲԵՐԵՆ

Իւրաքանչիւր երեւելի Մարտի 18-ին Կարտիս Գրաւիւնը։

Է. ԼՈՆԺՈՆ

Կրկնու փայտ փոխուած ամէն քաղաքներէն մեծն եւ բաղմունարդն Անգլիայի մայրաքաղաքն է որն որ 2 քաղաքութիւն գերմանական միջն տեղ կը բռնէ եւ իր 250,000 տներուն մէջ 2 1/2 միլիոնի մօտ բնակիլ կը բաժանալի։ Երեսն արտաքուտ գեղեցիկութիւն մը չունի, որովհետեւ հեղաշեւտ շինուելով ընդարձակուած եւ իր շրջանակները զանաւոր գեղեցիկութիւն հետ միացած է, միանգամայն իր անհատաւոր գործարաններն ելած ծախն եւ Բաւմիլ գետին հանած միջոցը միջոց իր փրան պատկով՝ իրեն անոր կերպարանը մը կու տայ։ Երկայն իր շինուածներուն մեծ մասը հակադրած եւ մեծագործ են։ Բուն հիմ լինողը հիմնական Ուիլ (նեքքին քաղաք) բաւած տեղն է, որն որ բոլոր քաղքին միջոցային է եւ զանազան արտաւորութիւններով քաղքին միւս մասերէն կը զանազանուի։ Հոտուր ամենեւին Նշանադրականով (Էնկոթ) գիտուր շիկմար մտնել։ Եր փայտիներն ըստ մեծի մասին նեղ եւ ծուռ են, սակայն շատ գեղեցիկ փայտիներ ալ ունի։ Վերջին ժամանակներս զանազան նոր շինութիւններով գեղեցիկացած է։ Լոնտոնի փառաւորանութեան գիտուր կայարանը նեքքին քաղաքին մէջ է, անոր համար ալ միջոց իր ճամբաներուն մէջ անհատաւոր քաղմութիւնն մը կը միտայ։ Նեքքին քաղաքին անմիջապէս քովը կը գտնուի Ուեկսթրիկ արտաւորանքն, ար է ինքաւարական պարտուր, պաշտօնէից նիւտն եւ երկրին տնտեսական քանակութեան բաժնեկր։ Ինքարձակ ու գեղեցիկ ճամբաները պարտուր նման տներով, մեծամեծ պարտեղներով եւ երկուքի մարդիկներու տրամաններով զարդարուած են։ Քաղքին աս երկու մասերուն կից են միւս անհամար խաղերն որոնք 3 քաղքին կը բաժնուին եւ ըստ մեծի մասին գործարաններու տեսքեր ու գործարանաց բնակարաններ են։

Լոնտոն 14—15,000 գեղեցիկ տարապատկով (էպարք) ճամբայ ունի։ Գաւառական կապ ընկերութիւններ քաղքին լուսաւորութիւնը կը հոգան եւ ամէն գիշեր 100,000 անտիկ կոնկրետներ միջեւ աստու փայտիները ցրելուան պէս կը լուսաւորեն։ Նոյնպէս քաղաքին հարկաւոր եւ չաժ քաղքը հոգալու համար, որմէ բնակիչքն ամէն օր 5 միլիոն խորանարդ անաւարակն ունի կը գործածէ, 8 մեծամեծ ընկերութիւններ կան, որոնք 12 հակադրած մեքենաներով միջեւ տն-

բուն վերին դասիները չուր կը հանեն: Լոնտոնի Թամսոն գետով բամբուռած երկու մասերն իրա-
բուն հետ հաղորդելու համար գետին վրայ 6 հատ
մեծ կամուրջ շինուած է, որոնց վրայ զիշեր յա-
րեկ անհամար բաղնիքներ մ'երթեւեկութիւն
կ'ընեն: Առաջին կամուրջն է (արեւմտեան կողմէն)
որ կ'աւելցը գաղտնի) Արքայական կամուրջն, որ 1816ին
լոնտոնացի բոլոր շէնքեր ձուլեալ երկաթէ է եւ 860
ոսք երկաթեւեղան ունի: Արեւմտեան կողմէն կամուր-
ջն 1759ին շինուած է, 1223 ոսք երկաթեւեղան ունի
41 ոսք լոնտոնացի է, 14 կամուրջ ունի 1817ին
շինուած Առաջինը քարաշէն կամուրջն վեց կա-
մուրջներուն ամենէն գեղեցիկն եւ երկաթեւեղան (1248
ոսք) է: Այլեք ֆրիէրսի կամուրջն զարմանալի է իր
սքանչելի զարդերով, իսկ Պոլիտեքնի երկաթեւեղ-
ան կամուրջն իր ահագին 210 ոսքաւոր կամու-
րովն որն որ մինչեւ հիմայ շինուած կամարնե-
րուն ամենէն մեծն է:

Ըս վեց կամուրջներէն պատ Լոնտոնի նաւա-
հանգստին ստեղծ շինուած զարմանալործ ներք-
նուղին (Գոմբէ) քաղաքին երկու մասերն իրարու
հետ հաղորդելու կը ծառայէ: Աս դրանքն շէն-
քը Պրուենշ Զարտարագետին առաջնորդութեամբ
բը գլուխ ելաւ: Ներքին կողմն երկու կարգ կա-
մար ունի 13 ոսք լոնտոնացի է, 15 ոսք քարաշէն, որոնք
գետին յատակէն 34 ոսք վար շինուած են եւ
3300 ոսք երկաթեւեղան ունին: Կարաշէն Լոն-
տոնի կամարնէն մըն մը հետո, ուր ծովուն ալիք-
ները կը հասնին եւ մեծամեծ նաւեր կ'ընան կե-
նող, կը աւտուի քաղաքին նաւահանգիստն որն
որ տարւոյն ամէն ժամանակն անհամար կայմերու
անտառով մը ծածկուած է: Հոս ամէն տարի բաղ-
մաբիւ շտապաններէն զատ 10,000էն աւելի մեծու-
մեծ նաւեր եւ 6000 պղծիկ նաւեր կը մտնեն եւ ել-
քին քաղաքին վաճառականներուն բոլոր աշխարհ-
քին հարստութիւնը կը կրեն: Ընթող գետեզերքը
վաճաքի միներանայնորով գրաւուած է, ուր են
նաւեւ Լոնտոնի հինգ հաշտակար առաջնորդները (Գոմբէ):

Քաղաքին հարեւրէն աւելի հրապարակներուն
մէջ Նշանաւոր են Սիդիի հրապարակը, Կուրթի
մեծ ու պղծիկ հրապարակներն որոնց վերջինն
մէջ 202 ոսք բարձր սին մը կ'անդնուած է 1666ին
կ'աւել մեծ կ'աւել յիշատակին համար, եւ Լոն-
տոնի յիշատակարան կ'աւելուի: Պոլիտեքնի
հրապարակն աշխարհքին ամենէն մեծ անտառն
վաճառանայն է, ուր ամէն տարի 1½ միլիոն ու-
խար եւ գումար է, 200,000 ել է հորթ, եւ
280,000էն աւելի խոզ մը ծախուի: Ասոնցմէ պատ
պարտ է կամանդելինայ վաճառանայն եւ ան-
խոյ վաճառանայն հրապարակներն, որոնց վերջի-
նին մէջ տարին 50 միլիոն կենդանայն ածուխ կը
ծախուի: Լոնտոն 500էն աւելի երկեղեցի եւ մա-
տուռ ունի ամէն տեսակ կրօնի եւ աղանդի հա-
մար, որոնցմէ 15 ուղղափառացի է, սակայն ասոնց
մէջ Զարտարագետութեան կողմանէ երեւելի շատ
քիչ կը գտնուի: Ս. Պողոսի մօրը եկեղեցին 500
ոսք երկաթն է եւ ներքուս ամենեւին զարդ չու-
նի, բայց դրան գեղեցիկ սինաղարդ զոներով
զարդարուած է, որոնց մէջ արեւմտեան դռան
իր 12 կողմերէն յիշուելով եւ 23 մարմարէ աւ-
տիճաններով նշանաւոր է: Եկեղեցիքն վրայ 340
ոսք բարձր եւ 140 ոսք լայն դմբիկ մը կը ծած-
կէ: Իր շինութիւնը 35 ապրիլ տեւած եւ 736,742
պղծիկն արժած է, իր պիտուր գարգերէն մէկն
այ 33 երեւելի արանց մահարձաններն ու բաղ-
մաթիւ աւար տունուած զրոյներն են: Հատ գե-
ղեցիկ են նաեւ Պեւտրմիտոյի ուղղափառներ, Ս.
Պետրոսի, Ս. Մարտինոսի եկեղեցիներն, Բիթերի
Աթինոսայ տաճարին ձեւովը շինուած Ս. Պան-
կրատոսի եկեղեցին եւ այլն:

Հրապարակական շէնքերուն մէջ ամենէն յա-
ռաջ աւելի կը գրաւեն Թագաւորական պալատ-
ները: Ս. Քլեմէն պալատը նոյն անուամբ պալատի-
ղին հիւսիսային ծայրն է, ասիկայ 1532ին անգա-
ւայծ եւ միայն աղետով շինուած շէնք մըն էր,
բայց 1699ին Թագաւորական բնակարան ելաւ:

Եւ շատ ընդարձակեցաւ: Իր սենեակներուն ու
սրահներուն զարդն ուղղափառ կարգի գեղեցիկ եւ
հարուստ է: Պալատի մէջ պալատը հիմնական
խոյզուհայն սրահն աւելի է, եւ Թեպէտ ար-
տաքուստ փառաւոր տնոյր մը չունի, սակայն մէջը
գեղեցիկ եւ ճաշակայն զարդարուած է: Աւելի-
հայ հին Թագաւորական պալատն է որուն առջեւը
կարդոս Ս. Քահնի ձեւով սպաննուեցաւ:

Լոնտոնի տներն առհասարակ տխուր տեսք
մ'ունին եւ միայն հարստութիւնն բնակած ըս-
վելուն մէջ երեւնին կրօն ծեփուած է: Բայց
քանի մ'երեւելի շէնքեր իրենց փառաւոր ճար-
տարագետութեամբն եւ հակադարձ ընդարձա-
կութեամբն տնտեսողն մեծ զարմանք կը պատճա-
ռեն: Ասոնց կարգն են երեք մեծ Թագոններն ու
ընդմէ իտալական բնակարան 2400 հոգի կ'աւտու,
իսկ Տրուիքէն 3600 հանգստանայն համար տեղ
ունի: 1838ին շինուած փառաւոր տնտեսողը, համ-
բաւաւոր 1371 շէնքը, նոր նախակարանք, մեք-
սատուն, 1847ին լոնտոնացի խորհրդանոցն, Արեւե-
լիտն Հնդկաստանի ընկերութեան շէնքը, ծովա-
կալութեան պալատն, եւ այլն:

Թագաւորական հիմարկութեան կողմանէ Լոն-
տոն իր բնակչաց պիտուր բնութեան պատճառաւ
շատ հարստաւ է: Այսպիսի հիմարկութեանց թիւը
2000ի կը հասնի տարին 1 միլիոն սղերին մեծ
մուտքով: Երբ մարտէ տարի 100,000 հոգիէն
աւելի անձինք կը գարմանալին: Երկու մեծամեծ
ծովական եւ ղեկավարական հիւանդանոցներն զատ
216 սրիշ հիւանդանոցներ կը գտնուին, որոնց
մէջ Կերմանական բնակարան եւ Գրիստոսի հիւան-
դանոցը շատ նշանաւոր են: աս միլիոնը միայն
տարի 1200 աղաք կը կրթէ: 107 ողորմութեանց
տներու մէջ կարգաւ մարդիկներու գիշերը պա-
կելու, տեղ կը տրուի: 30 աներու մէջ ձրի գեղ
կը բաժնուի: Հատ աւելի բաղմաթիւ են մար-
գափրական ընկերութիւններն որոնք աւելորտաց
աղաքը կը կրթեն, մեքսիկականութիւնը գարգե-
ցնելու կ'աշխատին, քիչ պարտքի համար բան-
տարկուածները կ'աղաւտեն եւ այլն: Առաւմտեան
եւ Կիտնոնի հիմարկութեան ընկերութիւնն ալ շատ բաղ-
մաթիւ են, եւ քանի մը ձիւղն մէջ Լեւոնտայի
ամենէն երեւելիները կը համարուին: 237 աղաւ
գարդներէն զատ քաղաքին մէջ 4050 կղերական
եւ կրթութեան դպրոցներ կը գտնուին: ասոնցմէ
գաւա շատ ընկերութիւններ ալ կան որոնց վախ-
ճանն ուսումն ու գիտութիւնն յատաք տանել է:

Լոնտոնականայն պարտքներն որոնց մէջ սղեր-
քանակն ուսմանց գաւ կը տրուի, անհամար են,
ի վերայ ողոր ամենայն քաղաքին հարկաւորու-
թեան բաւական չեն ըլլար, եւ Լոնտոնի բնակ-
չաց մէջ կարգաւ շտապող շատ կը գտնուի:
Կիտնականաց ինչպէս նաեւ Կիտնական ընկերու-
թեանց բաղմաթիւ կողմանէ Լոնտոն բոլոր աշ-
խարհքին վրայ շտապին է, սրմալ ուսման մեծա-
մեծ ողորմանք կ'ընեն: Թագաւորական ուսումնա-
կան ընկերութիւնն Լեւոնտայի ամենէն հին եւ Լե-
րեւելի ընկերութեանց մէկն է: Հատ նշանաւոր
են նկարչութեան ձեւարանն, Լինկական սեկու-
րանութեան ընկերութիւնն իր հարուստ տնկոց
ժողովածոյքը, կենդանարանական ընկերութիւնն
իր հաղաւորաւ ամառնոց փակարանովն, արու-
եստներն ու վաճառականութիւնն յատաք տանելու
ընկերութիւնն որն որ 5000էն աւելի անդամ ու-
նի, աշխարհագրական եւ աստղագրական ըն-

կերութիւններն եւ այլն: 1804էն վեր Լոնտոնի
մէջ Ոստաւաճաչի ընկերութիւն մ'ալ կաղ-
մուած է որն որ բոլոր երկրիս վրայ 800 սղնա-
կան ընկերութիւններ ունի 90,000 սղերին աւ-
րեկան մուտքով, եւ մինչեւ հիմայ 4 միլիոն օրի-
նակէն աւելի Լոնտոնաւաճաչել, 140 ընդունելու
թարգմանիլ տուած եւ տպագրութեամբ ամէն
կողմ տարածած է: Քաղաքին բաղմաթիւ Խան-
դարաններն եւ 18 հրապարակական պատուե-
ներուն մէջ անուանի է բրիտանական Մատարանն
իր հաղաւորաւ պրերու, ձեռագիրներու, պատ-
կերպ, դրամներու եւ ուրիշ ասոնց նման բանե-
րու գեղեցիկ ժողովածոյքը համար:

Լոնտոնի վաճառականութիւնը բոլոր Կաղաքի
եւ Թոմաստանի վաճառականութիւնէն շատ աւելի
եւ բոլոր Անգղիայի վաճառականութեան հինգ
մասին կը հասնի: Տարուէ տարի 70 միլիոն սղեր-
քանի մեծ վաճառք գուր կը հանէ: Իր վաճառա-
կանութեան դրամագլուխը 234 միլիոն սղերին
է: Լոնտոնը շտապաններ, մեծ եւ պղծիկ առա-
գաստի նաւեր, երկաթեւեղաններ եւ բնական սպիւն
իր առաւարտին մեծ կենդանութիւն մը կու տան,
եւ անգղիական դրամագլուխը (Գոմբէ) եւ 80ի
չափ առանձնական դրամագլուխներ զանիկայ կը
գիւրացնեն: Մեծ տեղեւանոցն (Գոմբէ) զատ զա-
նազան ուրիշ տեղեւանոցներ եւ առեւտրական ըն-
կերութիւններ կան որոնց մէջ ամենէն մեծն Լե-
րեւելեան Հնդկաստանի ընկերութիւնն է: Գրքի
առաւարտը քաղաքին 1000 դրամագլուխներն եւ
500 ուղարանները կ'ընեն: Լոնտոնի գլխաւոր ձե-
ւակերտը մետաղագլուխն է, որն որ ըստ մեծի մա-
սին Սիլիկեթիլու թաղին մէջ կը գործուի: Քաղ-
քին ապահովութիւնը մասնաւոր հիտուակ եւ
ձիւոր ստիկաններով եւ զիշերապահներով կը
հաղապի: Քաղաքագահ ղեկավարաց թիւը շատ
նաւալ է, միայն իտալացական թիկնապահաց
գունդը միշտ Լոնտոն կը կենայ:

Լոնտոն անուրը Եւր (անաւա) եւ Տեւ (քա-
ղաք) բաժնուին յատաք եկած կը կարծուի: Հոս
մայիցեւոյ Անգղիայի սիրտն առնեն, աս քաղաքն
Արեւմտեան Գլխաւոր քաղաքն ելաւ: Բրիտանոն 61
տարի ետքն իր անունն առաջին անգամ պատմա-
թեան մէջ կը յիշուի: Կոստանդնուս քաղաքին բո-
լորակը պատաւարով մը պատեց, եւ բրիտանոնե-
թեան հոն մտնալովն եպիսկոպոսի մը նիստ կ'աւ-
երկայն ժամանակ Լոնտոնայի իշխանութեան ա-
տեն Լոնտոնի թագաւորն իր ամբողջ հոս դրած էր:
Արեւմտեան Գլխաւոր շատ ուղղափառութիւններ շտապեց
եւ բոլոր երկրին մարդաբազմը ըրաւ: Թի պա-
րուն մէջ Ուեստմինսթըր եւ Հեյուրիկոս Գլխաւոր
մանակը Սոլիտուր իրեն հետ միացան եւ 1348ին
իր բնակիչքն այնչափ բազմացան էր որ նոյն առ-
րուան ժամանակ 50,000 հոգի կը ըլլար: Զարդէլ:
Արեւելի երեք զարերուն մէջ անգղաքար ծագիւ-
լու եւ յատաք երկաթի վրայ էր, այնպէս որ
Երկաթեթ թագուհի ժամանակը կարող եղաւ
Սպանիայի դէմ 20,000 զօրք եւ 38 նաւ տալ:
Կարողս Արեւմտեան պատահած քաղաքական
պատերազմին մէջ քաղաքը բերդով մ'ամրացաւ:
1666ին Մահալին հրդեհ մը 13,200 տուն մոխիր
դարձաւ: Բայց 1738ին իր անկուն թիւը 95,986ի
հասած էր: անկէ վեր 250,000ի մտնեցաւ, եւ որ-
չափ որ հիմնական բրած հակապարտ յատաք
դիմութիւնէն կ'երեւայ գիտ շատ տխուր աւելնայ:

Վ Ի Ե Ն Ա Յ Ի Դ Բ Ա Մ Ս Փ Ո Ւ Ռ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ը Ն Թ Ա Յ Բ Ը

1857 (1)	1858 (2)	1859 (3)	1860 (4)	1861 (5)	1862 (6)	1863 (7)	1864 (8)	1865 (9)	2 ամիս տեւողութեամբ
Ստանդարտ 100 հոգեւոր. ֆի. արծ. ֆիւր.	86%	87	86%	87	86%	87	86%	87	2 ամիս տեւողութեամբ
Եւրոպայի 100 ընկերացի ֆիւր.	104%	103%	104%	104%	104%	104%	104%	104%	1/2 " " " "
Ինքնուր 300 ֆուտան. ֆիւր.	104	104	104	104	104	104	104	104	2 " " " "
Լոնտոն 1 ֆուտան. ֆիւր.	105 1/2%	105 1/2	105 1/2%	105 1/2	105 1/2%	105 1/2	105 1/2%	105 1/2	3 " " " "
Համար 100 մարդ. ֆիւր.	73%	73%	73%	73%	73%	73%	73%	73%	2 " " " "
Մարտի 300 ֆուտան. ֆիւր.	121%	121%	121%	121%	121%	121%	121%	121%	2 " " " "
Միլիոն 300 առաքական լիւր.	103%	103%	103%	103%	103%	103%	103%	103%	2 " " " "
Փարիզ 300 ֆուտան. ֆիւր.	121%	121%	121%	121%	121%	121%	121%	121%	2 " " " "
Կարմիր ֆուր. 100 ֆուտան. ֆիւր.	103%	103%	103%	103%	103%	103%	103%	103%	3 " " " "
Կարմիր 1 առաքական. ֆիւր.	26 1/2%	26 1/2	26 1/2%	26 1/2	26 1/2%	26 1/2	26 1/2%	26 1/2	21 " " " "
Պարիզ 100 ֆուտան. ֆիւր.	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	31 " " " "
Արեւմտեան 100 ֆուտան. ֆիւր.	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	31 " " " "